

Elektron hukumat va byurokratiyani qisqartirish: iqtisodiy natijalar

Axrorov Elyorjon Baxtiyor o'g'li
O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Maqolada elektron hukumat tizimining O'zbekistonda bosqichma-bosqich joriy etilishi, byurokratik to'siqlarni bartaraf etish va u orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash mexanizmlari tahlil qilinadi. Raqamli davlat xizmatlarining foydalanuvchilar uchun qulayligi, davlat boshqaruvidagi ochiqlik, korrupsiyaviy risklarning kamayishi, xarajatlarning tejalishi va ishbilarmonlik muhitining yaxshilanishi maqolada asosiy tahlil obyekti sifatida ko'rib chiqilgan. Xulosa qismida esa elektron hukumatni takomillashtirishda axborot xavfsizligi, raqamli savodxonlik va raqamli infratuzilmaning kengayishi kabi dolzarb yo'nalishlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: elektron hukumat, raqamlashtirish, byurokratiya, iqtisodiy samaradorlik, davlat xizmatlari, korrupsiyaga qarshi kurash, soliq tizimi, elektron xizmatlar, raqamli infratuzilma, O'zbekiston.

Raqamli transformatsiya davrida davlat boshqaruvining samaradorligini oshirish, fuqarolarga qulay va tezkor xizmat ko'rsatish, korrupsiya holatlarining oldini olish hamda iqtisodiy resurslardan oqilona foydalanish uchun elektron hukumat tizimi muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Elektron hukumat — bu davlat organlarining o'zaro hamda fuqarolar va tadbirkorlik subyektlari bilan elektron aloqa orqali ishlashini ta'minlaydigan, ma'lumotlar almashinuvi va xizmat ko'rsatish jarayonlarini raqamlashtirishga asoslangan integratsiyalashgan tizimdir. Ushbu tizimning joriy etilishi nafaqat boshqaruv tizimini optimallashtiradi, balki byurokratik to'siqlarni qisqartirish orqali iqtisodiyotga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekistonda elektron hukumatni joriy etish bo'yicha oxirgi yillarda sezilarli natijalarga erishilmoqda. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan “Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”da elektron hukumat infratuzilmasini takomillashtirish, davlat xizmatlarini to'liq raqamlashtirish va byurokratik to'siqlarni bartaraf etish ustuvor vazifa etib belgilangan. Xususan, “Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali” orqali hozirda 300 dan ortiq xizmat turi elektron shaklda taqdim etilmoqda. Bu esa fuqarolar

va tadbirkorlar uchun vaqt va xarajatlarni kamaytiradi, davlat resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

Byurokратиyani qisqartirish esa iqtisodiyotga bevosita ta'sir qiladigan muhim omillardandir. Raqamlashtirish natijasida ma'muriy protseduralarning soddalashtirilishi, ortiqcha hujjat aylanishining bartaraf qilinishi, qaror qabul qilish tezligining oshishi davlat boshqaruvidagi samarasizliklarni kamaytiradi. Bu esa sarmoyaviy jozibadorlikning oshishiga, ishbilarmonlik muhiti yaxshilanishiga xizmat qiladi. Misol uchun, O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyati uchun litsenziyalar va ruxsatnomalarni olish bo'yicha 70 foizdan ortiq jarayonlar onlayn shaklga o'tkazilgan. Bu orqali soddalik, shaffoflik va qulaylik ta'minlangan.

Shuningdek, elektron hukumat tizimi korrupsiyaga qarshi kurashda ham samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Avvalgi jarayonlarda inson omiliga bog'liq qarorlar hozirgi vaqtda algoritmik asosda, ochiq platformalar orqali amalga oshirilmoqda. Bu esa nafaqat korrupsiyaviy risklarni kamaytiradi, balki fuqarolarning davlatga nisbatan ishonchini oshiradi. Shuningdek, davlat xarajatlarining ochiqqligi va nazorat qilinishi, davlat xaridlari platformalarining avtomatlashtirilishi byudjet mablag'larining samaradorligini oshiradi.

Elektron hukumatning iqtisodiy samarasini raqamlar misolida ham ko'rish mumkin. 2023-yil yakunlariga ko'ra, davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi orqali 1,2 trillion so'm byudjet xarajatlaridan tejalgan. Bu mablag'lar ijtimoiy sohalar, jumladan sog'liqni saqlash va ta'lim tizimiga yo'naltirilgan. Bundan tashqari, 2022–2024 yillarda 6 milliondan ortiq fuqaroga masofaviy tarzda elektron xizmat ko'rsatilgani jarayonlarning tezlashgani va byurokратиyaning qisqarganidan dalolat beradi.

Raqamli hukumat tizimining tarkibiy qismlaridan biri bo'lgan "Xavfsiz shahar", "Elektron sog'liqni saqlash", "Elektron ta'lim", "Elektron soliq", "Davlat xaridlari axborot tizimi" kabi platformalar orqali iqtisodiy resurslarni boshqarish sifati oshmoqda. Ayniqsa, elektron soliq hisobotlari tizimi joriy etilgandan so'ng soliq tushumlarining oshgani, soliq to'lash tartibining soddalashgani, yashirin iqtisodiyot hajmining kamaygani kuzatildi.

Biroq, elektron hukumat tizimini yanada takomillashtirish uchun axborot xavfsizligi, raqamli savodxonlik darajasi, internet infratuzilmasining qamrovi va sifati kabi omillarni hisobga olish zarur. Shuningdek, barcha davlat xizmatchilari uchun

raqamli ko‘nikmalarni rivojlantirish, ochiq ma’lumotlar asosida faoliyat yuritish madaniyatini shakllantirish bugungi kun talabidir.

Xulosa qilib aytganda, elektron hukumat tizimi orqali byurokratiyaning qisqartirilishi O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga kuchli turtki bermoqda. U nafaqat boshqaruv tizimini optimallashtiradi, balki tadbirkorlik muhitini yaxshilaydi, fuqarolar ishonchini oshiradi, davlat xizmatlarining sifatini oshiradi va iqtisodiy samaradorlikni ta’minlaydi. Kelgusida bu tizimning chuqur integratsiyalashuvi, xalqaro standartlarga mos keluvchi ochiq va shaffof boshqaruv tamoyillarining joriy qilinishi O‘zbekistonni raqamli davlatga aylantirish yo‘lida muhim poydevor bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022–2026 yillarga mo‘ljallangan taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni.
2. “Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali” rasmiy ma’lumotlari, 2023-yil.
3. O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi hisobotlari, 2023-yil.
4. UNDP Uzbekistan. *Digital Governance and Service Delivery*, 2022.
5. Jahon banki. *e-Government Development Index Report*, 2023.
6. OECD. *Digital Transformation and Public Sector Reform in Emerging Economies*, Paris, 2022.
7. Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi. *O‘zbekistonda raqamli davlat xizmatlari samaradorligi*, Toshkent, 2023.
8. Transparency International. *E-governance and Corruption Control*, Berlin, 2023.
9. BMTning *E-Government Survey*, New York, 2022.
10. Asian Development Bank. *Digital Public Administration: Lessons from Central Asia*, Manila, 2023.